

світовому фінансовому середовищі, а спрямовується в активи, забезпечуючи модернізацію і диверсифікацію економік різних країн. Вона закладає основу для вирівнювання величезних дисбалансів у світовій економіці, які лежать в основі її нинішнього дисбалансу та конфліктів.

Література:

1. Вдовічен А., Вдовічена О. Макроекономічний аспект повоєнного відновлення України. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № 1 (10). С. 177-182. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/321/> (дата звернення: 28.0.2025).
2. Capape J. Sovereign Wealth Funds 2023. Investing in a Different World Order. URL: https://static.ie.edu/CGC/2023_Sovereign_Wealth_Funds_Report.pdf (дата звернення: 28.02.2025).

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

РИБАК Г. І., канд. екон. наук, доц., доц. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки

СМЕЛЬЯНЕНКО В. В., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків, Україна*

У міжнародному бізнес-середовищі сьогодення існує чимало можливостей поряд із викликами для українського бізнесу під впливом глобалізації. Задля збереження конкурентних позицій на ринку в сучасній глобальній економіці, вітчизняним підприємствам необхідно посилювати свою зовнішньоекономічну діяльність (ЗЕД). Як зазначають Мельник та Адамик, ефективна інтеграція українських підприємств у світові економічні процеси є не лише джерелом зростання прибутковості окремих компаній, але й важливим фактором макроекономічної стабілізації країни в цілому [1]. Поряд з цим, істотних змін зазнає експортно-імпортна діяльність України через лібералізацію світової торгівлі, розвиток цифровізації та усіх геостратегічних трансформацій. А тому ефективна зовнішньоекономічна діяльність важлива ще й задля сприяння економічному зростанню та технологічному прогресу.

Український бізнес в міжнародному економічному середовищі стикається з такими викликами, як геополітична нестабільність та економічна залежність, які створюють перешкоди для успішної торгівлі та залучення інвестицій. Згідно з дослідженням Світового банку, Україна належить до категорії країн з високим рівнем вразливості до зовнішніх шоків, що підкреслює необхідність диверсифікації експортних ринків та товарної структури [2]. Для підвищення ефективності української зовнішньоекономічної діяльності необхідне подолання цих викликів шляхом запровадження стратегії комплексного підходу.

Здатність підприємства вести ефективну зовнішньоекономічну діяльність залежить від багатьох факторів, включно з умінням бути гнучкими до вимог

глобальних ринків. Ці ж фактори і впливають на конкурентоспроможність бізнесу. Ключовими факторами підвищення ефективності ЗЕД українських підприємств є: диверсифікація експортних ринків, інновації та інформаційні технології, торговельні зв'язки та забезпечення відповідності стандартам, інвестування в людський капітал, підтримка сталого розвитку і корпоративна соціальна відповідальність, цифрова трансформація зовнішньоекономічної діяльності, розвиток галузевих кластерів та кооперація бізнесу, інвестування в зелений перехід та корпоративну соціальну відповідальність.

Посилення економічних зв'язків з іншими країнами та регіонами сприяє зменшенню залежності від одного ринку, тим самим знижуючи ризики від політичних чи торговельних змін. За даними Державної служби статистики України, у I півріччі 2024 року експорт товарів становив 19598,4 млн дол. США, або 100,3% порівняно з I півріччям 2023 року, в той час як імпорт зріс до 33204,8 млн дол., або 101,7% [3]. Таке негативне сальдо зовнішньої торгівлі (13606,4 млн дол.) свідчить про необхідність мультиплікації експортних напрямків.

Тарас Качка, заступник Міністра економіки – Торговий представник України, відзначає: "Попри всі складнощі на наземному кордоні з ЄС цього року ми експортували до ЄС товарів на \$24,5 млрд. Це на понад \$1 млрд більше, ніж у 2023 році. І це понад 59% нашого цьогорічного експорту в цілому. Крім того, майже 50% всього імпорту до України становлять товари з ЄС" [4]. Це підтверджує необхідність подальшої диверсифікації ринків для зменшення залежності від обмеженої кількості торговельних партнерів.

Ефективність зовнішньоекономічної діяльності значно підвищується за рахунок цифровізації торгових операцій. Компанії можуть знизити витрати на проведення транзакцій та підвищити прозорість за допомогою сучасних технологій, таких як блокчейн, електронний документообіг та інтелектуальні логістичні системи.

Як зазначає Дацій, з появою технологій Індустрії 4.0, таких як штучний інтелект і аналіз великих даних, українські фірми можуть оптимізувати свої логістичні операції і виробничу продуктивність, підвищивши тим самим конкурентні позиції на світових ринках [5]. Практичним прикладом є використання українськими компаніями систем електронного документообігу. Зокрема, український маркетплейс Rozetka активно застосовує екосистему цифрових сервісів, таких як рішення від "Вчасно", для електронного документообігу, що дозволяє скоротити фізичну роботу з документами та прискорити обмін документами з партнерами [6]. Такі рішення особливо актуальні для експортних операцій, де швидкість обробки документів має критичне значення.

Українським підприємствам може спростити вихід на іноземні ринки створення партнерських ділових зв'язків з подальшим укладанням торговельних угод, а також дотримання міжнародних нормативних стандартів торгівлі. Україна вже змогла кількісно збільшити свій експорт завдяки відповідності національного законодавства правилам ЄС, згідно з Угодою про асоціацію 2014 року.

За даними досліджень Національного інституту стратегічних досліджень, Стратегія зовнішньополітичної діяльності України передбачає глибшу інтеграцію в глобальні торговельні мережі та адаптацію до регуляторних рамок ЄС задля трансформації економічної діяльності та забезпечення сталого розвитку країни [7]. Жидик наголошує, що успішна зовнішньоекономічна діяльність вимагає не лише дотримання стандартів, але й активного лобювання українських інтересів на міжнародному рівні [8].

Людський капітал безпосередньо впливає на економічне зростання та сприяє підвищенню продуктивності праці, а отже, і конкурентоздатності на міжнародних ринках. За висновками Світового банку, людський капітал – це надважливий фактор виробництва, який займає провідну частку в структурі національного багатства розвинутих країн через формування економіки знань [9].

За останніми доступними даними, Human Capital Index України становить 0,63, що ставить країну в один ряд з такими державами як Албанія, Чорногорія, Бруней та Коста-Ріка [10]. Українським роботодавцям необхідно фінансувати всебічне навчання персоналу (особливо у сферах логістики, міжнародної комерції та комунікації) задля покращення їх професійних навичок, освіти, що призведе до отримання ефективного шляху економічного відновлення країни та розвитку усіх інших галузей.

Сучасним компаніям необхідно дотримуватися соціальних, екологічних та управлінських стандартів для позитивного впливу в оточуючий діловий ландшафт. Охріменко і Тарасюк відзначають, що співпраця з підприємствами, які дотримуються принципів сталого ведення бізнесу, є головним пріоритетом для багатьох міжнародних партнерів [11].

За даними Європейської Комісії, у 2024 році ЄС виділив понад 380 млн євро на 133 нові проєкти по всій Європі в рамках програми LIFE, спрямованої на захист довкілля та клімату [12]. Ця програма також відкрита для українських компаній, які можуть долучитися до європейської екосистеми сталого розвитку. Рейтинги компанії підвищуються разом з розширенням її доступу до міжнародних ринків, завдяки впровадженню енергозберігаючих технологій, управлінню відходами, скороченню викидів вуглецю та забезпеченню інклюзивності, прав людини, соціальної взаємодії.

Дотримання наведених принципів буде сприяти успіху українських компаній та країни загалом. Але, перш за все має бути запроваджена ефективна урядова політика, яка б підтримувала вітчизняних підприємців у веденні торгівлі та спростила б перешкоди для цього зі сторони держави, в тому числі шляхом укладання нових торговельних угод задля оптимізування функціонування торговельного сектору.

Розробка Національної експортної стратегії до 2030 року передбачає підвищення стійкості української економіки, покращення її технологічності та перехід до експортоорієнтованого зростання шляхом нарощування виробництва та експорту товарів і послуг з вищою доданою вартістю [13]. Ця стратегія містить три основні стратегічні цілі: нарощення обсягів експорту та покращення його структури; посилення державних спроможностей, інституцій та інструментів для

вирішення поставлених завдань розвитку експорту, зокрема експансії на цільові ринки; створення сприятливих умов для ведення експортної діяльності.

Задля розширення ринкової присутності закордоном, українським компаніям треба активно залучати міжнародні гранти, субсидії та кредити на вигідних умовах від держави. Фінансові ризики можна ефективно зменшити за допомогою експортно-кредитних агентств і фінансових установ, таких як Експортно-кредитне агентство (ЕКА). За даними Міністерства економіки України, за одинадцять місяців 2024 року ЕКА застрахувало 1 млрд грн експортних кредитів, підтримавши 7,22 млрд грн експорту, що майже на 2 млрд грн більше, ніж у січні-листопаді 2023 року [14]. Як зазначає перший віце-прем'єр-міністр економіки України Юлія Свириденко, "одна гривня страхової відповідальності конвертувалася в 7,83 грн майбутньої експортної виручки" [14].

У 2025 році спостерігається подальше зростання підтримки експорту. За січень 2025 року Експортно-кредитне агентство підтримало 1,31 млрд грн українського експорту, що вдвічі більше, ніж за весь перший квартал попереднього року [15]. Трійка регіонів-лідерів за обсягами підтриманого експорту в 2024 році: Київ – 3,8 млрд грн (304 млн грн виданих кредитів), Львівська – 1,25 млрд грн (147 млн грн кредитів), Вінницька -702,8 млн грн (183 млн грн кредитів) області [14].

Розвиток цифрової інфраструктури шляхом впровадження цифрових технологій дозволить вдосконалити ефективність комерційних процесів разом із системами прозорого електронного документообігу, а також спростити процедури допуску на ринок онлайн. Нікіфорова відзначає, що українські компанії активно впроваджують EDI (Electronic Data Interchange) для обміну комерційними документами без паперових носіїв, що значно зменшує час обробки документів та прискорює міжнародні транзакції [16].

За даними дослідження Єврокомісії, цифровізація експортних процедур може скоротити адміністративні витрати на 70% та прискорити процес митного оформлення на 44% [17]. В Україні вже діють цифрові платформи, які спрощують експортні операції. За даними Державної митної служби України, у 2023-2024 роках було оформлено 103,7 млн поштових відправлень, з яких 94,6 млн - в режимі імпорту і 9,1 млн - в режимі експорту, що демонструє значне зростання використання цифрових каналів у міжнародній торгівлі [18].

Потрібно зосередити вектор уваги на розвитку галузевих кластерів разом із державно-приватними партнерствами, оскільки вони підвищують здатність бізнесу конкурувати на глобальному рівні. Як зазначає Ковальчук, малі та середні підприємства (МСП), які співпрацюють із великими корпораціями, демонструють на 37% вищу здатність до впровадження інновацій у процеси постачання та виробництва [19].

Експерти Центру економічної стратегії підкреслюють, що кластерний підхід є особливо ефективним для посилення експортного потенціалу українських підприємств, оскільки дозволяє об'єднувати ресурси та компетенції для виходу на міжнародні ринки. Це особливо актуально для компаній, що

працюють у високотехнологічних галузях, де конкуренція вимагає значних інвестицій у дослідження та розробки [20].

Сучасним компаніям необхідно дотримуватися соціальних, екологічних та управлінських стандартів для позитивного впливу в оточуючий діловий ландшафт. Охріменко і Тарасюк відзначають, що співпраця з підприємствами, які дотримуються принципів сталого ведення бізнесу, є головним пріоритетом для багатьох міжнародних партнерів [11]. За даними Європейської Комісії, у 2024 році ЄС виділив понад 380 млн євро на 133 нові проєкти по всій Європі в рамках програми LIFE, спрямованої на захист довкілля та клімат [12]. Для українських підприємств упровадження зелених технологій відкриває додаткові можливості для виходу на ринки ЄС, особливо з урахуванням вимог Європейського зеленого курсу.

Значним кроком у напрямку зеленого переходу стало також створення Офісу зеленого переходу, який у 2024 році представив міжнародній спільноті амбітне бачення зеленої трансформації України та портфель із 400 проєктів для реалізації Національного плану з енергетики та клімату (НПЕК), підготовлені урядом та бізнесом [21]. Важливим напрямом роботи офісу стало дослідження та адаптація кращих практик ESG-звітності для українського бізнесу.

Хоча підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності є головним пріоритетом, існує кілька обмежень, які слід враховувати:

Політичні та геополітичні ризики: геополітична напруженість впливає на економічну стабільність України та потенційно може перешкоджати торгівлі. За даними дослідження Світового економічного форуму, Україна належить до групи країн з найвищим рівнем геополітичних ризиків, що негативно впливає на інвестиційну привабливість та стабільність зовнішньоекономічних зв'язків [22].

Недосконалість інфраструктури: ефективним торговим операціям можуть перешкоджати пошкоджені транспортні та логістичні мережі, відновлення яких потребує значних фінансових та часових ресурсів. За оцінками Світового банку, втрати інфраструктури через військові дії становлять понад \$114 млрд, що створює додаткові перешкоди для експортних операцій [23].

Фінансові обмеження: багатьом компаніям важко отримати необхідний капітал для виходу на міжнародний ринок. За даними дослідження Європейської Бізнес Асоціації, 67% українських МСП відзначають складнощі з доступом до фінансування як головну перешкоду для розширення експортної діяльності [24].

Для підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності України необхідне впровадження комплексної стратегії, яка включає фундаментальні зміни в урядовій політиці, інвестиції в цифровізацію інфраструктури та інноваційні бізнес-практики. Українські підприємства можуть стати більш конкурентоспроможними у світі, впроваджуючи цифрову трансформацію, диверсифікацію ринку та партнерські ділові угоди.

Як зазначає Дахно, успішна зовнішньоекономічна діяльність у сучасних умовах неможлива без активного залучення інструментів державної підтримки, таких як Експортно-кредитне агентство, яке в січні 2025 року підтримало 1,31

млрд грн українського експорту, що вдвічі більше, ніж за весь перший квартал минулого року [25].

Аналіз міжнародного досвіду та поточних тенденцій свідчить, що компанії, які успішно інтегрують принципи сталого розвитку, цифрові технології та людський капітал у свої бізнес-моделі, демонструють значно вищу конкурентоспроможність на глобальних ринках. Для стійкого прогресу необхідно водночас вирішувати політичні, економічні та матеріально-технічні проблеми, а також активно використовувати можливості, які відкриваються для України в контексті євроінтеграційних процесів.

Література:

1. Мельник, Т. М., Адамик, В. В. Інтеграція українських підприємств у глобальні виробничі мережі: виклики та можливості. Економіка України. 2023. № 4. С. 3-17.
2. World Bank. Ukraine Economic Update: Building Forward Better. 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/04/15/ukraine-economic-update-building-forward-better> (дата звернення: 26.02.2025).
3. Державна служба статистики України. Зовнішня торгівля України товарами у I півріччі 2024 року. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 26.02.2025).
4. AgroTimes. Україна експортувала до ЄС на \$1 млрд більше, ніж торік. URL: <https://agrotimes.ua/agromarket/ukrayina-eksportovala-do-yes-na-1-mlrd-bilshe-nizh-torik/> (дата звернення: 26.02.2025).
5. Даций, О. І. Цифрова трансформація зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств. Економіка та держава. 2023. № 6. С. 10-15.
6. Вчасно. Цифрова трансформація документообігу в українському бізнесі. 2023. URL: <https://vchasno.ua/blog/research> (дата звернення: 26.02.2025).
7. Національний інститут стратегічних досліджень. Стратегічні напрями зовнішньоекономічної діяльності України в умовах глобальних трансформацій. Київ, 2023. 128 с.
8. Жидик, В. І. Інтеграція українського бізнесу в глобальні ланцюги вартості: виклики та перспективи. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2024. № 2. С. 54-63.
9. World Bank. Human Capital Index 2024: Building Human Capital For Sustainable Recovery. 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/human-capital> (дата звернення: 26.02.2025).
10. World Bank. The Human Capital Index 2023: Ukraine Country Profile. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/edfcdc6a3d7bfb2a51f3932a24912471-0200022022/original/Ukraine.pdf> (дата звернення: 26.02.2025).
11. Охріменко, О. О., Тарасюк, О. В. Корпоративна соціальна відповідальність як інструмент підвищення конкурентоспроможності українського бізнесу на міжнародних ринках. Економіка та суспільство. 2023. № 42. С. 105-114.
12. Європейська Комісія. ЄС виділяє 383 мільйони євро на 133 нові проекти з захисту довкілля та клімату. 2024. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_1643 (дата звернення: 27.02.2025).
13. Національна експортна стратегія України до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2023 р. № 1599-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1599-2023-%D1%80> (дата звернення: 27.02.2025).
14. Міністерство економіки України. ЕКА за 11 місяців 2024 року застрахувало 1 млрд грн експортних кредитів. 2024. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/42c2ec64-7ed3-455f-8dbd-0514e14d13c6?lang=uk-UA&title=EkaPidtrimalo7-2-MlrdGrnEksportu&isSpecial=true> (дата звернення: 27.02.2025).

15. Укрінформ «Зроблено в Україні»: ЕКА підтримало український експорт на \$1,31 мільярда у січні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3959904-zrobleno-v-ukraini-eka-pidtrimalo-ukrainskij-eksport-na-131-milarda-u-sicni.html> (дата звернення: 27.02.2025).
16. Нікіфорова, Л. О. Використання електронного документообігу для оптимізації зовнішньоекономічної діяльності. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2023. № 2. С. 32-41.
17. Єврокомісія. Спрощення митних та торговельних процедур: вплив цифровізації. Брюссель, 2024. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/digital-transition-eu-customs (дата звернення: 27.02.2025).
18. Інтерфакс-Україна. Кількість поштових відправлень у 2023-2024 рр. сягнула 103,7 млн, з них 91,2% імпортовано в Україну. URL: <https://interfax.com.ua/news/telecom/1051526-amp.html> (дата звернення: 28.02.2025).
19. Ковальчук, О. В. Кластерний підхід у розвитку експортного потенціалу українських малих та середніх підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 9. С. 62-68.
20. Центр економічної стратегії. Зовнішньоекономічна діяльність України: аналіз та перспективи. 2024. URL: <https://ces.org.ua/foreign-economic-activity-ukraine-2024/> (дата звернення: 28.02.2025).
21. Офіс зеленого переходу України. Презентація Національного плану з енергетики та клімату. 2024. URL: <https://climate.gov.ua/> (дата звернення: 28.02.2025).
22. World Economic Forum. Global Risks Report 2024. URL: <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2024> (дата звернення: 28.02.2025).
23. Світовий банк. Доповідь про відновлення України. 2024. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine/publication/ukraine-recovery> (дата звернення: 28.02.2025).
24. Європейська Бізнес Асоціація. Індекс настроїв малого бізнесу. 2023. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analytika/> (дата звернення: 28.02.2025).
25. Дахно, І. І. Роль Експортно-кредитного агентства у підтримці зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2024. № 1. С. 5-16.

КОРПОРАТИВНИЙ ІМІДЖ: СТВОРЕННЯ ТА ПІДТРИМКА ПОЗИТИВНОГО ОБРАЗУ КОМПАНІЇ

ШЕПТУХА О. М., канд. екон. наук, доц., доц. кафедри економіки та маркетингу

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків, Україна*

У сучасному конкурентному середовищі корпоративний імідж відіграє ключову роль у формуванні довіри клієнтів і партнерів. Позитивний імідж компанії сприяє зміцненню її ринкових позицій та залученню інвестицій [1]. Завдяки ефективному управлінню іміджем підприємства можуть підвищити лояльність співробітників і створити привабливий бренд роботодавця.

В епоху цифрових технологій і соціальних мереж репутація компанії може змінюватися миттєво, тому важливо постійно її підтримувати. Корпоративний імідж безпосередньо впливає на прибутковість бізнесу, оскільки споживачі частіше обирають бренди з позитивною репутацією.